

Kind zonder woorden
en een
verlangen naar regen

een poëtische reis naar identiteit en vrijheid

Kind zonder woorden
en een
verlangen naar regen

een poëtische reis naar identiteit en vrijheid



Refia Doevendans

Schrijfster: Refia Doevendans

Coverontwerp: refia

Druk: bookmundo

ISBN: 9789403790954

© 2025 Refia Doevendans

1^{ste} druk juni 2025

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Disclaimer

De gedichten en verhalen in deze bundel zijn geïnspireerd door persoonlijke ervaringen, culturele observaties en verbeelding. Hoewel veel van de inhoud voortkomt uit het opgroeien tussen twee culturen, zijn bepaalde elementen gefictionaliseerd of aangepast voor literaire doeleinden. Namen, plaatsen en gebeurtenissen kunnen zijn gewijzigd om de privacy van betrokkenen te waarborgen.

Deze bundel is bedoeld als een uitdrukking van gevoelens, ideeën en ervaringen, en geen exacte weergave van historische of persoonlijke feiten. Lezers worden aangemoedigd om de teksten als een bron van reflectie, herkenning en inspiratie te beschouwen, zonder ervan uit te gaan dat alle details feitelijk of biografisch zijn.

De auteur respecteert alle culturen, geloven en tradities, en heeft de intentie oprechte verhalen te vertellen die ruimte bieden voor begrip, dialoog en medeleven. Mocht een passage als kwetsend worden ervaren, dan biedt de auteur oprechte excuses aan; dit is nooit haar intentie geweest. De auteur hoopt dat deze bundel bijdraagt aan wederzijds begrip en verbinding.

Dank jullie wel

*Big Bad Wolf,
Ongeduldig,
maar je hebt het volgehouden*

*Ela San,
Je bracht helderheid
precies waar het nodig was*

*Timo Boom,
Puntgaaf, kommakunstenaar
en gewaardeerde poëzievriend*

*en iedereen die een bijdrage heeft geleverd om deze bundel mogelijk te
maken*

Inleiding

Ik ben een dochter van twee werelden. Geboren in Turkije, opgegroeid in Amsterdam. Ik hing ertussenin, een brug zonder vaste grond.

Niet volledig daar, niet volledig hier, altijd balancerend tussen twee manieren van kijken naar de wereld.

Al vroeg leerde ik dat liefde soms grenzen kent, dat familie je kan dragen, maar ook vasthouden. Dat zwijgen veiliger kon zijn dan spreken, en dat stilte geen leegte is, maar een taal op zich.

Maar vrijheid leerde ik gaandeweg.

Niet als iets wat je krijgt, maar als iets wat je verovert, tussen de regels, tussen de verwachtingen, tussen wat mocht en wat niet kon.

Toch kies ik hier voor woorden.

Voor alles wat ik als kind niet kon zeggen. Ik leerde dat identiteit geen vaste vorm heeft, maar meebeweegt met wie je durft te zijn.

Dat je kunt kiezen, verliezen en opnieuw zoeken.

Vrijheid is geen zekerheid.

Ze kan vervagen, worden afgenomen, ontglippen.

Identiteit ook, ze breekt open, verschuift, vormt zich opnieuw tussen talen, grenzen en verwachtingen.

Een voortdurende beweging: vinden, verliezen, opnieuw beginnen.

Dit is mijn verhaal, verweven met de stemmen van de generaties voor mij en mijn dromen.

Een reis door wat was, wat is en wat ik achterlaat.

Refia Doevendans

Achterin de bundel vind je een verklarende woordenlijst die de betekenis van bepaalde woorden verduidelijkt en mijn verhalen verrijkt.

De pen die sprak

Ik sprak niet.
Mijn mond
was een gesloten deur,
ik was
een verlegen kind,
een dreiging
die me stilhield.

Maar later,
toen ik opgroeide,
werd mijn pen —
een sleutel
naar binnen

De pen
brak de stilte.
Inkt stroomde,
als een kolkende rivier,
trok alles mee
wat verborgen lag.

Muren van onzekerheid
werden neergeslagen,
onthulde
wie ik ben —
onvermijdelijk,
als de breuk van een dijk
die al te lang
onder druk stond.

De verloren dans

Papa kwam uit Turkije.
Mama, een ballerina
uit Amsterdam.

Een vrouw
die geen weet had
van Turkse waarden,
geen tradities kende,
maar haar vertrouwen
in hem volgde.

Op weg
naar een toekomst
die belofde te stralen.

De boerderij in het dorp
werd een gevangenis van verwachtingen,
waar dromen
langzaam
verstikten.

Haar voeten
raakten de grond,
maar de bodem
voelde vreemd.

Ze was gemaakt
om te bewegen,
om licht te zijn,
om te zweven.

Maar hier,
op deze harde aarde,
geen sprong meer
zonder zwaarte.

Haar lichaam
wist nog hoe te dansen,
hoe het zich moest
buigen,
draaien,
strekken.
Maar haar hart
had het ritme verloren.

Elke beweging
die ze niet maakte,
was een vleugelslag minder,
een stukje van zichzelf
dat onzichtbaar verdween.

Mama danste niet meer.

Oma en opa's reis

Oma en opa
maakten een lange treinreis,
van Amsterdam naar Istanbul.
Mijn vader verwelkomde hen
met een glimlach
en bracht hen snel naar het dorp,
weg van de vertrouwde,
maar inmiddels verre,
Duivendrechtse polder.

Opa droeg zijn klompen,
zoals hij altijd deed in de volkstuin,
waar boerenkool en margrietten
in keurige perken stonden.
Zijn gedachten
dwaalden af naar Holland —
de weilanden,
de melkkoeien,
de warme chocolademelk
in het café
langs de Haarlemmerweg.

Maar toen hij het dorp zag,
met zijn oneffen klinkers
en mensen
die hem met geschrokken blikken aankeken,
klonken zijn klompen
hol en vreemd.

Oma keek om zich heen.
De zon scheen fel
op haar bleke huid.
Haar ogen vonden mama,
maar mama
zag er anders uit.
Mager.
Veranderd.

Dit voelde niet als thuis.
Dit voelde als een kooi.
Traditie
snoerde
als strikken om haar heen.

Dus huurde oma
een appartement in de stad,
waar mama
zichzelf kon zijn,
weg van de benauwdheid.
Daar begon mama opnieuw
balletlessen te geven.
Dezelfde bewegingen,
maar nu
als een ander persoon.

De vrijheid
die ooit vanzelfsprekend was,
moest ze
opnieuw ontdekken.

Maar Nene,
mijn Turkse oma,
vond het een schande.
Ze begreep niet
waarom mama het dorp ontvluchtte,
waarom ze de vrijheid in de stad zocht,
in plaats van zich te schikken
naar het leven
dat haar ook was opgelegd.

De zeven stromen van ontstaan

*Lang voordat de tijd
zijn naam kreeg,
voor woorden
gewicht kregen,
stroomden de zeven wateren
van Olympus van Mysië,
verborgen
onder de wortels
van kersen
en kastanjes,
waar de wind
geen richting koos
en de sterren
nog niet wisten
waar ze hoorden.*

*Twee wezens
ontmoetten elkaar hier,
de een
geboren uit steen,
droeg het gewicht
van de aarde,
de ander
een ademtocht van mist,
ongrijpbaar,
vluchtig,
vrij.*

*Geen namen.
Geen stemmen.
Alleen de zeven stromen
die zich om hen heen bewogen,
elk water
een keuze,
een breuklijn,
een lot.*

*De eerste stroom
droeg herinneringen,
de tweede
verlangens,
de derde
het vergeten,
de vierde
de belofte
van wat nog moest komen.*

*En bij de vijfde stroom —
waar water zich niet laat vangen,
waar alles samenvloeit
zonder strijd —
raakten ze elkaar.*

*Geen gevecht.
Geen overgave.
Alleen een vermenging,
een stroom
die nooit eerder bestond.*

*Toen de mist optrok,
bleef iets achter
in het water —
geen lichaam,
geen stem,
maar een beweging.*

*De aanzet
van een vraag,
een echo
zonder oorsprong,
een reis
die pas veel later
een naam zou krijgen.*

*Het water
bewaarde het.
Het bloed
nam het mee.*

Gestolen ziel

Mensen wilden niet
gefotografeerd worden,
bang dat hun ziel gevangen zou raken
in de lens.

Hun essentie,
hun onzichtbare energie,
verdween —
opgesloten in de ijzeren bek
van de camera.

Ze vreesden
dat hun geest zou verdwijnen,
als de laatste vlucht
van een vogel in de lucht,
of als een laatste ademtocht
in de schemering.

De camera,
dodelijk in zijn stilte,
toonde geen genade.
Hij nam alles op,
bevroor het moment,
vouwde de tijd
in zijn metalen armen.

Voor de mensen
was het geen portret.
Geen glimlach
die bleef bestaan.
Dus draaiden ze zich om,
gezihtsloos
in de schaduw.

Hun ziel
was te waardevol
om te verliezen.

Begin

Het vond plaats
op de flank van de berg,
na een lange klim,
in de schoot van de Uludağ.

Aan het einde —
de moskee,
de steile Zwarteboomstraat,
de straat waar ik ter wereld kwam.

Heilige woorden,
gefluisterd in mijn oor,
mijn eerste levensvonk,
verstrikt in rituelen,
sacrale klanken
die generaties
overstegen.

De muren van de kamer
droegen het bloed,
de sporen van een geboorte,
een offer dat nieuw leven bracht,
meer dan verlossing,
meer dan pijn —
een herinnering
aan een oorsprong
die zich niet zonder
strijd
en
lijden
onthulde.

Het was een plek
van tegenstellingen,
waar traditie
en moderniteit
elkaar ontmoetten.

Waar ik,
als nieuw begin,
werd
neergelegd.

Daar
opende ik
voor het eerst
mijn ogen,
tussen balletlessen
en de gebeden
van mijn grootouders
vond ik
mijn stem,
tussen de oproep tot gebed
en Tsjaikovski,
in het licht
van beide
werelden.

De poort

*De lucht
zweeft als vloeibaar glas,
gebroken in kleuren
die geen tong kan benoemen.*

*Tussen wortels
die dieper reiken dan de tijd,
waar de aarde nog jong ademt,
waar de regen
niet valt
maar opstijgt,
ontwaakt de ziel —
ongebonden,
naamloos,
grenzeloos.*

*Water welt op
uit zeven bronnen,
druppels zonder zwaarte,
verzameld in de lucht
als spiegels van sterren,
knipogend
in ritmes
ouder dan geluid.*

*Bomen wiegen als wachters,
hun schaduwen fluisteren
oeroude namen,
hun takken
vormen bruggen tussen werelden,
waar geen stap gezet hoeft te worden —
alleen een ademhaling,
een erkenning.*

*In de verte,
waar de kersenbomen bloeien,
dragen de rozen hun geheim*

*in stilte,
een geur
zwaarder dan woorden.*

*De wortels
onder de grond
bewaren herinneringen,
niet als iets dat voorbij is,
maar als iets
dat nog geboren moet worden.*

*Ik sta
aan de rand
van alles wat nog niet is,
tussen het eerste licht
en de eerste stap,
tussen de onuitgesproken belofte
en de eerste adem.*

*De poort
opent zich niet met een sleutel,
niet met een bevel,
maar met de erkenning
van wat altijd al was.*

*De wind
lacht zacht,
de bergen
kijken zwijgend toe.
De aarde onder mijn voeten
kent mijn naam,
nog voordat ik hem
zelf heb uitgesproken.*

*Ik ben hier.
Ik ben
nog niets,
maar ik ben
al alles.*

De kracht van woorden

Toen hij een kind was,
stond hij per ongeluk
op een krant.
De woorden.
De zinnen.
De foto's.
Zijn vader zag het.

Straf.

Urenlang
balanceren
op één been,
zijn mond gevuld
met brandende pepers.
Een vurige les,
dieper dan woorden.

Taal was heilig
voor zijn vader.
Ondanks dat hij
het schrift niet kende,
was elke letter,
elk woord,
een ritueel.
Als analfabeet
leefde hij in stilte.

Woorden waren magie.
Niet slechts
tekens op papier,
maar formules
die de wereld
veranderden.

De stad en de dromen

Op negenjarige leeftijd
werkte hij in het theehuis,
zijn handen klein,
maar zijn dromen
groot.

Een kind
in een wereld
die hem niet opmerkte,
maar die hij
al begreep.

Toen kwam de leraar.
“Kom mee,” zei hij,
“De stad roept.
De stad biedt kansen.”

Hij nam hem mee —
naar een luxe hotel,
als liftboy
en piccolo.

Van de geur van thee
naar de geur van
dure parfum.
Van het geborrel
van de theepot
naar het rinkelende geluid
van glazen in de bar.

Daar
ontdekte hij
een verlangen naar luxe.
Voor zichzelf.
Voor zijn familie.

Zijn droom groeide,
maar de weg ernaartoe
werd
steeds
moeilijker.

De invloed van Menderes

Hij werd meegenomen
door Armenen
naar de Prinseneilanden,
waar sigarenrook
en de geur van oleander
de lucht doordrongen.
Waar machtige mannen
spraken over Europa,
over kansen
die verder reikten
dan de horizon.

Daar stond Menderes voor hem,
de man die zijn blik verlegde,
die zijn dromen groter maakte
dan het leven
dat hij kende.

Menderes sprak van vrijheid,
van landen
waar de toekomst zich uitstreckte,
waar hij iets zou kunnen zijn,
waar zijn handen
los zouden zijn van het verleden.

Menderes liet hem zien
dat er meer was dan
de beperkingen van het dorp,
meer dan het theehuis,
meer
dan de Prinseneilanden.

En zo werd Europa zijn roeping,
de plek
waar dromen niet alleen bestonden,
maar werkelijkheid werden.